

ע"פ 6235/22 - מדינת ישראל נגד מחמד חסארמה, רשיד חסארמה

בבית המשפט העליון בשבתו כבית משפט לערעורים פלייליים

ע"פ 6235/22

ע"פ 6251/22

לפני: כבוד המשנה לנשיאה ע' פוגלמן
כבוד השופט י' עמית
כבוד השופט י' כשר

מדינת ישראל

המערערת בע"פ 6235/22
והמשיבה בע"פ 6251/22

נ ג ד

1. מחמד חסארמה

המשיבים בע"פ 6235/22
והמערערים בע"פ 6251/22

2. רשיד חסארמה

ערעורים על גזר הדין של בית המשפט המחוזי בחיפה
(כב' השופט א' פורת) בת"פ 24361-06-21 מיום
3.8.2022

(7.6.2023)

י"ח בסיון התשפ"ג

תאריך הישיבה:

עו"ד מסעד מסעד

בשם המערערת בע"פ 6235/22
והמשיבה בע"פ 6251/22

עו"ד שלומי שרון; עו"ד מעיין דבוש

בשם המשיבים בע"פ 6235/22
והמערערים בע"פ 6251/22

פסק-דין

המשנה לנשיאה ע' פוגלמן:

המערערים בע"פ 6251/22 (הם המשיבים בע"פ 6235/21; להלן: המערערים) הורשעו על פי הודאתם במסגרת הסדר טיעון בעבירות של חבלה בכוונה מחמירה (ריבוי עבירות); עבירות בנשק; ירי מנשק חם; הפרעה לשוטר בשעת מילוי תפקידו; נסיון הצתה; שיבוש מהלכי משפט ושימוש ברכב ללא רשות, לפי חוק העונשין, התשל"ז-1977 (להלן: חוק העונשין). בית המשפט המחוזי בחיפה (כב' השופט א' פורת) השית על המערער 1 בגין עבירות אלו 4 שנות מאסר בפועל (בניכוי ימי מעצרו); מאסר על תנאי כמפורט בגזר הדין; קנס בסך 5,000 ש"ח; ופיצוי בסך 5,000 ש"ח. על המערער 2 נגזרו 6.5 שנות מאסר בפועל (בניכוי ימי מעצרו); מאסר על תנאי כמפורט בגזר הדין; קנס בסך 10,000 ש"ח; ופיצוי בסך 5,000 ש"ח. לפנינו ערעורים על גזר הדין; ערעור המדינה על קולת העונש שגזר בית המשפט המחוזי על המערערים, וערעור האחרונים על חומרת העונש.

תמצית העובדות וההליכים

1. על פי עובדות כתב האישום המתוקן, המערערים הם אחים וקרובי משפחה של אדם נוסף, אשר בינו לבין משפחתו של אדם אחר (להלן: בדראן) קיים סכסוך ממושך. כעולה מכתב האישום, בדראן הוא הבעלים של בית קפה שפועל 24 שעות ביממה, בכל ימות השבוע (להלן: בית העסק). עובר ליום 10.5.2021, במועד שאינו ידוע במדויק למדינה, החליטו המערערים יחד עם אחרים (להלן: האחרים) לירות לעבר בית העסק על יושביו. לצורך כך הצטיידו המערערים והאחרים בלפחות שלושה כלי נשק מסוגים שונים; בין היתר, כללו כלי הנשק אקדח מסוג גלוק, רובה סער מסוג M-4 ורובה סער מסוג M-16. המערער 2 הצטייד בנשק מסוג M-16. בנוסף, המערערים ואחרים הצטיידו במיכל ובו חומר דליק מסוג בנזין (להלן: המיכל), במטרה להצית את בית העסק. כמו כן, המערערים הצטיידו בשני רכבים, אשר נגנבו עובר למועד האירוע וזהותם טושטשה באמצעות לוחיות זיהוי שנגנבו (להלן: הרכבים). ביום 10.5.2021, בשעה 3:11 לפנות בוקר או בסמוך לכך, הגיעו המערערים והאחרים ברכבים לבית העסק, כאשר באותה העת שהו בו שני עובדים ולקוח. המערערים והאחרים ירדו מהרכבים כשהם רעולי פנים ובידם כלי הנשק והמיכל, והחלו לרוץ לכיוון בית העסק תוך שהם יורים בצוותא חדא עשרות כדורים לעברו ולעבר הנוכחים בו, מתוך כוונה להטיל בהם נכות או מום. בעוד המערערים והאחרים מבצעים את הירי, הגיעה למקום ניידת משטרה ובה שני שוטרים. השוטרים ירדו מהניידת וירו בנשקיהם לכיוונם של המערערים והאחרים, במטרה לגרום להם לחדול מהירי. חרף זאת, המערערים והאחרים המשיכו בירי רציף בצוותא לכיוון בית העסק, הנוכחים והאזור כולו, תוך שהם נמלטים במנוסה מהזירה. במהלך האירוע נפצע אחד השוטרים מקליע שנורה, ונגרמו לו פצעי ירי. כמו כן, הירי הותיר חורי ירי בקירות בית העסק ובפנים בית העסק. לאחר מכן, המערערים וחלק מהאחרים נמלטו אל מתחם מיושב שנמצא בקרבת בית העסק, שם השליכו והחביאו את כיסויי הפנים בהם השתמשו, את בגדיהם וכן שניים מהנשקים ששימשו אותם, והתחבאו אף הם במקום עד שנעצרו על ידי המשטרה.

2. המערערים הודו במעשים המתוארים בכתב האישום המתוקן במסגרת הסדר טיעון, שלא כלל הסכמה לעניין העונש. ביום 17.5.2022 הרשיע בית המשפט המחוזי את המערערים בעבירות שבכתב האישום המתוקן. ביום 3.8.2022, לאחר שנשמעו טיעוני הצדדים לעונש, גזר בית המשפט את דינם של המערערים, כמפורט ברישה לפסק הדין. בית המשפט עמד על חומרתן של עבירות נשק, הפוגעות בשלום הציבור ובביטחונם ומסכנות חיי אדם, וכן על הצורך להחמיר בענישה בעבירות מסוג זה. נקבע כי הפגיעה בערכים המוגנים במקרה זה היא ברף הגבוה, בהתחשב בין היתר, בתכנון המוקפד, בכך שמדובר בהתארגנות של למעלה מ-7 שותפים (כפי שעלה מסרטון שתיעד את האירוע), בכך שבעת הירי שהו בבית העסק עובדים ולקוח, בפוטנציאל הנזק הגבוה שלא התממש בזכות הגעת המשטרה למקום וכן בבירחת המערערים מהזירה ובניסיונם להקשות על מעצרו. עוד ציין בית המשפט שיש ליתן משקל גם לנסיבות שבהן נפצע השוטר, הגם שפציעתו אינה מיוחסת לירי שביצעו המערערים או שותפיהם. לאחר שסקר את מדיניות הענישה

הנוהגת ואת נסיבות ביצוע העבירות במקרה דנן, מצא בית המשפט כי יש לקבוע מתחם ענישה נפרד עבור כל אחד מהמערערים, בשים לב לחלקם השונה באירועים, ובפרט מאחר שהמערער 2 הצטייד בנשק מסוג M-16, בעוד שהמערער 1 לא אחז בנשק.

3. נוכח האמור, קבע בית המשפט שביחס למערער 1 מתחם העונש ההולם הוא 4-7 שנות מאסר לריצוי בפועל, וביחס למערער 2 הוא 6-9 שנות מאסר לריצוי בפועל. בית המשפט מצא כי בנסיבות המקרה דנן אין מקום לסטות מהמתחמים. בנוסף, נמצא כי יש להתחשב במקרה דנן בשיקולי הרתעה אישית והרתעת הרבים. בשים לב לעברו הפלילי הנקי של המערער 1, להשלכות המאסר על משפחתו בשל היותו מפרנס יחיד, ולכך שהוא הודה במעשים תוך חיסכון בזמן שיפוטי, קבע בית המשפט את עונשו בתחתית המתחם - 4 שנות מאסר לריצוי בפועל לצד העונשים שמפורטים לעיל. באשר למערער 2, נתן בית המשפט משקל להודאתו ולחיסכון בזמן השיפוטי וכן לפציעתו במהלך האירוע (ואולם בית המשפט לא נטע מסמרות ביחס למקור פציעתו), ומנגד ציין את עברו הפלילי. בהתחשב באמור, העמיד בית המשפט את עונשו של המערער 2 על 6.5 שנות מאסר לריצוי בפועל, לצד העונשים הנלווים שמפורטים ברישה לפסק הדין.

טענות הצדדים

4. לטענת המדינה, הן מתחמי הענישה שנקבעו, הן העונשים שנקבעו בגדרם אינם הולמים את החומרה החריגה של האירוע ואת נסיבות ביצועו. המדינה הדגישה כי נסיבות ביצוע העבירות במקרה דנן בעלות חומרה מיוחדת, והן מלמדות על התארגנות עבריינית מקיפה כדרך לפתרון סכסוכים, ומבטאות עזות מצח והיעדר מורא מפני החוק. נטען כי יש ליתן משקל הולם לסיכון הרב שיצרו המערערים לחיי אדם, ולכך שניסו לפגוע בחפים מפשע תוך הפגנת שוויון נפש מוחלט לחייהם; לפציעת השוטר כתוצאה מהאירוע; ולכך שחלק מכלי הנשק בהם עשו שימוש באירוע טרם נתפסו. עוד טוענת המדינה ביחס לענישה הנוהגת, כי בהתאם לפסיקת בית המשפט יש להחמיר בענישה בגין עבירות מסוג זה. לשיטת המדינה, לא היה מקום לקביעת מתחם בעניינו של המערער 1 אשר נמוך בשנתיים מהמתחם שנקבע בעניינו של המערער 2. בנוסף, המדינה טוענת כי בית המשפט המחוזי לא נתן משקל מספק לשיקול ההרתעה בגזירת עונשם של המערערים, בפרט בהתחשב בכך שמדובר בעבירות שבוצעו כחלק מסכסוך ארוך בין משפחות.

5. המערערים טוענים מצדם כי יש להקל בעונשים שגזר עליהם בית המשפט המחוזי. נטען כי בית משפט קמא שגה מקום שבו נתן משקל לפציעת השוטר, היות שזו לא יוחסה לירי שבוצע על ידם או על ידי שותפיהם, ומאחר שלטענתם המערערים כלל לא ירו לכיוונם של השוטרים. נטען כי מתחמי הענישה שנקבעו בעניינם מחמירים ביחס לענישה הנוהגת: אשר למערער 1, נטען שלא ניתן משקל מספק לכך שלא אחז בנשק במהלך התקרית; אשר למערער 2, נטען כי המתחם שנקבע מחמיר בהשוואה למקרים דומים, וכי יש להקל בעונשו גם בהתחשב בפציעות שנגרמו לו, כנטען, במהלך מעצרו. עוד נטען כי יש ליתן משקל הולם לנסיבות חייו של המערער 1, ובכללן היעדר עבר פלילי; השפעתו החיובית על ילדיו; ותפקודו החיובי בבית הסוהר. לשיטת המערערים, לא ניתן משקל מספק לכך שהם הודו במעשים בהזדמנות הראשונה והביעו חרטה. עוד נטען כי יש מקום להקל בעונשם בשל הסכם הסולחה שנחתם בין המשפחות ביום 4.3.2023. לחלופין, בדיון שהתקיים לפנינו טענו המערערים שלמצער אין להחמיר בענישתם, מאחר שעונשיהם לא חורגים ממדיניות הענישה הנוהגת.

דיון והכרעה

6. לאחר ששקלתי את טענות הצדדים בכתב ובעל פה, הגעתי לכלל מסקנה כי יש לקבל את ערעור המדינה על קולת העונש ולדחות את ערעורם של המערערים על חומרת העונש. כידוע, ככלל, ערכאת הערעור לא תיטה להתערב בחומרת העונש שהטילה הערכאה הדיונית. ואולם, המקרה דנן בא בקהל המקרים החריגים שמצדיקים התערבות כאמור (ראו, מני רבים, ע"פ 6865/22 מדינת ישראל נ' ג'בארין, פסקה 7 (17.1.2023) (להלן: עניין ג'בארין); ע"פ 4103/22 מדינת ישראל נ' אמון, פסקה 8 (6.11.2022) (להלן: עניין אמון); ע"פ 309/22 מדינת ישראל נ' ביאדסה, פסקה 5 (10.5.2022) (להלן: עניין ביאדסה); ע"פ 2482/22 מדינת ישראל נ' קדורה, פסקה 5 (14.4.2022) (להלן: עניין קדורה)). סבורני כי עונשי המאסר שנגזרו על המערערים - 4 שנות מאסר בפועל למערער 1, ו-6.5 שנות מאסר בפועל למערער 2 - חורגים ממדיניות הענישה הראויה ולפיכך יש להחמיר בעונשיהם.

7. בית משפט זה עמד לא אחת על החומרה הרבה הגלומה בעבירות נשק, אשר מציבות סכנה לפגיעה בחיי אדם ובשלמות גופו, כמו גם לביטחון הציבור ולסדר הציבורי בכללותו (עניין ג'בארין, פסקה 7; עניין אמון, פסקה 9; ע"פ 1695/22 מדינת ישראל נ' גנאים, פסקה 11 (29.3.2022)). חומרתן של עבירות מסוג זה מתעצמת, בין היתר, נוכח החשש שהן ישמשו בסיס לביצוע עבירות נוספות (ע"פ 8017/20 מדינת ישראל נ' גריפאת, פסקה 6 (22.12.2020); ע"פ 4406/19 מדינת ישראל נ' סובח, פסק דינו של השופט מ' מזוז (5.11.2019) (להלן: עניין סובח)). בנוסף, עבירות נשק הפכו זה מכבר ל"מכת מדינה", שדורשת החמרה בענישה שתגביר את ההרתעה מפני ביצוען. לעניין זה יפים דבריו של השופט ג' קרא בפרשה אחרת:

"במעשיהם של המערערים טמונה חומרה של ממש. כפי שצינו אך לאחרונה, אירועי ירי דומים הפכו ל"מגיפה", המפילה חללים מדי יום ביומו" וכי תופעה זו יש לשרש מנוף חייה של חברה מתוקנת (עניין אבו סאלח, פסקה 12). למותר לציין, כי מדינה ריבונית אינה יכולה להשלים עם התנהלות עבריינית שכזו, המסכנת את שלום הציבור ומערערת את הסדר הציבורי. 'סגירת חשבונות' בין צדדים לסכסוך, כפי שהמקרה דנן מוכיח, אינה משפיעה רק על מושאי הישירים, אלא מסכנת את חברי הקהילה בה הם חיים ואת החברה ככלל [...] לפיכך, כמדיניות שיפוטית, יושתו על המעורבים בעבירות מסוג זה עונשי מאסר משמעותיים, מתוך רצון להוקיע תופעה זו ולשדר מסר מרתיע ככל הניתן" (ע"פ 6496/21 ריאן נ' מדינת ישראל, פסקה 9 (20.12.2021) (להלן: עניין ריאן); כן ראו: ע"פ 2165/23 מדינת ישראל נ' בלאל, פסקה 10 (4.5.2023); ע"פ 5684/22 פלוני נ' מדינת ישראל, פסקה 35 (20.4.2023) (להלן: עניין פלוני); ע"פ 6702/22 מדינת ישראל נ' הייב, פסקה 10 (4.4.2023)).

הדברים באים לידי ביטוי, בין היתר, בתיקון מס' 140 לחוק העונשין שקבע כי העונש המינימלי שיושת בגין עבירות נשק יתחיל מרבע העונש המרבי שנקבע לעבירה, אלא אם החליט בית המשפט מטעמים מיוחדים שיירשמו להקל בעונש (סעיף 144(ז) לחוק העונשין; חוק העונשין (תיקון מס' 140 - הוראת שעה), התשפ"ב-2021, ס"ח 2938; להלן: התיקון לחוק). הגם שהתיקון לחוק לא חל בענייננו, היות שהוא נחקק לאחר שהמערערים ביצעו את העבירות, יש בו ללמד על רצונו של המחוקק להחמרת הענישה בעבירות הנשק.

8. כאמור, הן המדינה, הן המערערים העלו טענות שכוונו כלפי מתחמי הענישה שקבע בית המשפט המחוזי. כידוע, לערכאה הדיונית שיקול דעת רחב בקביעת מתחם הענישה, שעשוי להשתנות בהתאם לנסיבות ביצוע העבירה במקרה מסוים (עניין ג'בארין, פסקה 10; ע"פ 8320/21 מדינת ישראל נ' בסילה, פסקה 9 (28.12.2021); ע"פ 4232/20 פלוני נ' מדינת ישראל, פסקה 9 (12.11.2020)). במקרה דנן, בבחינת נסיבות העבירה, בית המשפט ציין, בין היתר, את התכנון המוקפד והמפורט, שכלל הצטיידות בכלי נשק ומיכל בנזין; את הרקע לביצוע העבירות, הוא הסכסוך הממושך בין המשפחות; את פוטנציאל הנזק לפגיעה בחיי אדם; וכן את פציעתו של השוטר. לטענת

המערערים, לא היה מקום ליתן משקל לשיקול אחרון זה - מאחר שהירי שפגע בשוטר לא יוחס למערערים או לשותפיהם. אין בידי לקבל טענה זו. במקרה דנן, הירי הרציף שבוצע על ידי המערערים ושותפיהם "לכיוון העסק, הנוכחים והאזור כולו" (סעיף 8 לכתב האישום המתוקן) יצר סיכון ממשי לחיי אדם שאילץ את השוטרים לפעול לשם סיכולו. בנסיבות אלו, אף אם פציעת השוטר היא תוצאה של אירוע הירי בכללותו ולא נגרמה באופן ישיר על ידי ירי שיוחס למערערים, ברי כי יש ליתן לכך את המשקל המתאים בקביעת מתחמי הענישה.

9. המערערים טענו עוד כי מתחמי הענישה והעונשים שנגזרו בתוכם מחמירים, או לכל הפחות תואמים את מדיניות הענישה הנוהגת, ומשכך אין להחמיר בענישתם. ואולם, סבורני כי יש במכלול הנסיבות במקרה דנן ללמד על חומרה יתרה בהשוואה למקרים אליהם הפנו המערערים. הדבר בא לידי ביטוי, בין היתר, בהחלטה לירות אל עבר העסק - עת הוא פתוח לקהל הרחב, וקיים פוטנציאל ממשי של פגיעה בחפים מפשע אשר שוהים בו. סבורני כי בכך גילו המערערים זלזול ואדישות מוחלטת לחיי אדם. לכך יש להוסיף את אופי האירוע, שכלל ירי של עשרות כדורים, שלא פסק אף לאחר הגעת ניידת המשטרה; את הכוונה להצית את העסק, בנוסף לירי לכיוונו; את ריבוי המשתתפים; את הימלטותם של המערערים מזירת האירוע עד שנתפסו על ידי המשטרה; ואת העובדה שחלק מכלי הנשק לא נתפסו. סבורני כי יש ממש בטענת המדינה, שלפיה הצטברותן של נסיבות אלו מעלה כי יש להבחין במידת מה בין המקרה דנן לבין המקרים שאליהם הפנו המערערים (והשוו למשל: עניין פלוני; עניין ריאן; ע"פ 8416/20 עייאט נ' מדינת ישראל (2.9.2021)).

10. ואולם, אף אם הייתי מניח לטובת המערערים כי העונשים שנגזרו עליהם עולים בקנה אחד עם מדיניות הענישה הנוהגת, לא היה בכך כדי לסייע. חומרתן של העבירות שכרוכות בשימוש פסול בנשק מחייבת ענישה חמורה ובלתי מתפשרת, שיהיה בה משום ביטוי הן לפגיעה הקשה בביטחון הציבור ובשלומו, הן להרתעה הנדרשת מפני עבירות מסוג זה. אכן, אל לנו להתעלם מהמציאות הקשה שבה נשק קטלני ורב עוצמה זמין בתפוצה רחבה, על הסיכון הרב לחיי אדם חפים מפשע ולפעילות עבריינית שהדבר נושא עמו. אף אין להתעלם מהיקפה הנרחב של התופעה, שאינו שוכך עם השנים. כפי שצינו לא אחת, לבתי המשפט תפקיד חשוב בהתמודדות עם תופעה זו, בין היתר בדרך של קביעת רף ענישה מחמיר ומרתיע. ההחמרה נדרשת לעבירות הנשק בכללותן ועל כל גווניהן, והיא מקבלת משנה תוקף כאשר עסקינן בתופעת השימוש בנשק קטלני ככלי לפתרון סכסוכים. משכך, סבורני כי יש מקום להחמיר בענישה הנוהגת, ובהתאם גם בעונשיהם של המערערים - באופן שייתן ביטוי מלא לחומרת מעשיהם. זאת מבלי שאנו נוטעים מסמרות בגבולות המדויקים של מתחמי הענישה.

11. אכן, כפי שקבע בית המשפט המחוזי, הודאתם של המערערים בעבירות והעובדה כי הביעו חרטה הם שיקול להקלה בעונשם. ואולם, כאשר מדובר בעבירות נשק, באיזון בין שיקולים אלה לבין שיקולי הרתעה והגנה על שלום הציבור, יש לתת משקל מוגבר לשיקולים האחרונים (עניין ג'בארין, פסקה 11; עניין ביאדסה, פסקה 10; ע"פ 5330/20 ענבתאוי נ' מדינת ישראל, פסקה 14 (22.11.2020); ע"פ 3793/20 מוריחי נ' מדינת ישראל, פסקה 6 (23.11.2020)). אשר לטענת המערערים כי יש להקל בעונשם בהתחשב בסולחה בין המשפחות היריבות, אזכיר כי גם אם ניתן, במקרים המתאימים, ליתן משקל מה לסולחה, היא "אינה הופכת את קערת השיקולים על פיה" (ע"פ 8199/10 חורי נ' מדינת ישראל, פסקה י"א (10.3.2011)), ואין בה כדי למצות את האינטרס הציבורי שבהרתעת הרבים (ע"פ 3332/22 קוואסמי נ' מדינת ישראל, פסקה 20 (1.12.2022) (להלן: עניין קוואסמי); ע"פ 7850/21 דסוקי נ' מדינת ישראל, פסקה 17 (9.6.2022); ע"פ 9700/16 מדינת ישראל נ' גד, פסקה 3 (21.5.2017)). מלבד האמור, סבורני כי בין המערערים יש הבדלים אשר מצדיקים פער בענישה בין השניים: אמנם, המערערים פעלו בצוותא בביצוע העבירות, ואולם בעובדה כי המערער 2 אחז ברובה M-16 יש להצדיק שוני מסוים במדרג הענישה ביניהם (עניין

קוואסמי, פסקה 19; ע"פ 7269/21 מדינת ישראל נ' גבריל, פסקאות 11-12 (7.4.2022); ע"פ 5590/16 נתשה נ' מדינת ישראל, פסקה 44 (17.1.2018)). בנוסף, המערערים נבדלים זה מזה גם במישור של נסיבותיהם האישיות: בעוד שהמערער 1 נעדר עבר פלילי, המערער 2 הורשע בעבר בעבירת אלימות וריצה עונש מאסר בפועל של 18 חודשים. לכך יש להוסיף כי בשונה מהמערער 2, המערער 1 הוא אב ל-4 ילדים והמפרנס היחיד של משפחתו. כידוע, גם נסיבות אישיות מעין אלו עשויות להצדיק הבחנה בענישה הראויה בין שותפים לעבירה (וראו: ע"פ 6958/18 מצלאח נ' מדינת ישראל, פסקה 28 (22.1.2020); ע"פ 4597/13 פיצו נ' מדינת ישראל, פסקה 23 (22.9.2014)). לצד זאת, בגזירת עונשו של המערער 2, יש ליתן משקל מסוים לפציעתו במהלך האירוע, אף אם נסיבותיה לא הובררו עד תום.

בשים לב לכלל שלפיו אין ערכאת הערעור נוהגת למצות את מלוא חומרת הדין, ולכך שעל החמרה במדיניות הענישה להתבצע באופן הדרגתי, אנו מעמידים את עונש המאסר בפועל שבו יישא המערער 1 על 5 שנים, בניכוי ימי מעצרו; ואת עונש המאסר בפועל שבו יישא המערער 2 על 8 שנים, בניכוי ימי מעצרו. יתר חלקי גזר הדין יעמדו בעינם.

ערעור המדינה על קולת העונש מתקבל אפוא, ומאליו נדחה הערעור על חומרת העונש.

המשנה לנשיאה

השופט י' עמית:

אני מסכים.

שׁוֹפֵט

השופט י' כשר:

אני מסכים.

שׁוֹפֵט

הוחלט כאמור בפסק דינו של המשנה לנשיאה ע' פוגלמן.

ניתן היום, ב' בתמוז התשפ"ג (21.6.2023).

עמוד 6

